

سمینار کارآفرینی در روستا با بهره گیری از امکانات محلی*

در تاریخ ۹ اسفندماه ۱۳۷۹، سمیناری با این عنوان توسط مرکز تحقیقات و بررسی مسایل روستایی برگزار شد. در بخش نخست این سمینار آقای دکتر محمد حسین عمادی معضل بیکاری را یکی از چالش های اصلی نظام معرفی کرد و محدودیت های معرفتی زیر را مانعی در نوآوری و چاره جویی مؤثر در این راستا برشمرد:

- فرصت اصلی اشتغال در جامعه روستایی تنها در فعالیت های کشاورزی انگاشته می شود.
- فرض بر آن است که امکان و فرصتی برای توسعه منابع در بخش کشاورزی وجود ندارد.
- مهم ترین عامل ایجاد کننده شغل در مناطق روستایی دولت تلقی می شود.
- اصلی ترین عامل محدود کننده ایجاد فرصت های شغلی سرمایه تلقی می شود.
- مردان مخاطبین اصلی فرصت های شغلی محسوب می شوند.
- فرض بر آن است که کوچک بودن روستاها و محدودیت امکانات در مناطق غیر شهری، زمینه ایجاد اشتغال در صنایع و خدمات را فراهم نمی سازد.

دکتر عمادی همچنین به محدودیت ها و موانع تاریخی و محیطی، از جمله تمایل به تمرکزگرایی، شهرگرایی، صنعتی شدن، تجدد گرایی در سیاستگذاری های توسعه و نیز وابستگی به درآمدهای نفتی، ویژگی های اقلیمی و محدودیت های شدید منابع آب و عمده بودن اختیارات دولت در تحولات اقتصادی و اجتماعی اشاره کرد. سخنران اول سمینار افزود که برای رسیدن به راهکارهای نو و مؤثر می باید پیش فرض های موجود را به دقت مورد سؤال قرار دهیم چون این انگاشته ها و سمت و سوی که سیاستگذاری توسعه در چهار دهه اخیر به خود گرفته است ما را در پاسخگویی به نیازهای اقتصاد و جامعه امروز برای ایجاد کار و درآمد توانا تر نساخته است.

در بخش دوم سمینار، شناسایی و بهره گیری از امکانات محلی (از جمله، دانش بومی) در ایجاد کار در روستاها، به عنوان یکی از راهکارهای مؤثر، مورد بحث و گفتگو قرار گرفت. در این بخش، آقای اسفندیار عباسی با اشاره به فنون تسهیلگری، فرآیند همفکری و همکاری پژوهشگران توسعه با اهالی روستا را در جهت چاره جویی مشارکتی برای کارآفرینی محلی معرفی کرد. این فرآیند که شامل (۱) بررسی نیازها و مشکلات محلی، (۲) شناسایی امکانات محلی و دانش بومی و (۳) شناسایی نیازها و فرصت های بازار است در توسعه محلی روستای خوره در شهرستان محلات با موفقیت به کار برده شده است. از مهر ماه ۱۳۷۷ تا کنون، با همکاری پژوهشی و اجرایی مرکز تحقیقات روستایی و معاونت ترویج و مشارکت مردمی جهاد کشاورزی، اهالی خوره توانسته اند با بهره گیری از تشکل سازی، دانش بومی و امکانات محلی، با اندک سرمایه های موجود بیش از ۱۵ نوع تولیدات جدید (شامل مرغ بومی و نان سنتی) و زمینه افزایش درآمد برای حداقل ۳۰ خانوار (از طریق دامداری و بافت فرش سفارشی) ایجاد کنند.

جالب توجه اینکه، اقدامات محلی برای تخفیف بیکاری در خوره، زمینه جدیدی را در تحقیقات توسعه روستایی مشخص کرده است. نظر سنجی در خوره نشان می دهد که عامل تعیین کننده در تصمیم گیری روستاییان برای مهاجرت به شهر، عدم دسترسی به فرصت های شغلی یا درآمد مکفی یا حمام، جاده، امکانات آموزشی و فرهنگی نیست. عامل تعیین کننده «امید به پیشرفت بیشتر» در شهر برای خود و فرزندان است. سیاستگذاری های نابرابر در توسعه شهر و روستا و عدم هماهنگی میان سازمان های دولتی به حدی رسیده است که امید روستاییان به موفقیت در شهر بیشتر است. بنابراین، پژوهش، اطلاع رسانی و تلاش برای تسهیل کردن مشارکت و هماهنگی لازم بین سازمان های دولتی از جمله اولویت های تحقیقات توسعه روستایی در دهه جاری خواهد بود. ویدیوی توسعه محلی روستای خوره (به مدت ۱۹ دقیقه) در پایان سمینار پخش شد.

* این گزارش نخستین بار در گاهنامه دانش بومی و توسعه (سال ۲، شماره ۱ و ۲، بهار و تابستان ۱۳۸۱) به چاپ رسید.